

ב"ה מתורת החסידות - שם משמאל לפרשה. סידרה ב'

שם תולדות משמאל

4 נח טרעג

במד"ר (פ' ס"ג) ויעתר לו ה' ר' לוי אמר משל לבן מלכים שהי' חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב והי' זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ. פי' דאם אדם מתאמץ בתפילה יותר מכפי טבעו הרגיל, פותחין לו כנגדו מן השמים למעלה מן הטבע, ואפי' שאינו כדאי, וזה נקרא חתירה שאינו דרך הפתח הרגיל. ויש לדקדק דמדקאמר תחילה זה חותר מבפנים דהיינו המלך שהוא בפנים, משמע דמשעה שנתן דעתו להתאמץ בתפילה, אפי' טרם שהתחיל להתפלל, תיכף חותר מבפנים, וזה עצמו הוא מסייע ונותן כח לאדם לתפילה. וזה הי' שפתי תפתח, מכלל שהן סגורות, אך להתאמץ בתפילה כ"כ אינו דבר נקל לכל איש. ונראה שע"כ בשבת דכתיב (יחזקאל מ"ו) ביום השבת יפתח וגו', שאז בלא"ה השערים פתוחים, זה עצמו נותן כח לאיש להתחיל להתאמץ בתפילה. ואז ממילא הפתיחה שע"י התפלה היא באופן אחר לגמרי, וע"כ גם בשבת אומרים הי' שפתי תפתח:

3

4 נח טרעג

את הבארות לגלות את המים החיים שהיו מכוסים. והרמב"ן כתב כי באר מים חיים ירמוזו לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק כמו שאמר מקור מים חיים את ה'. ע"כ. ובענינתו יש לי להוסיף בה דברים, דהנה דבר חידוש הגורם התפעלות ורגש הנפש אם האדם יתמיד ויהי' רגיל בזה לא יתפעל ולא יתרגש כ"כ, וכברש"י (ט"ז י"ג) בהגר שפני שהיתה רגילה לראות מלאכים בביתו של אברהם ראתה אח"כ במדבר ד' מלאכים זה אחר זה ולא חרדה, ומנוח ראה את המלאך פעם אחת ואמר מות נמות. וע"כ חששו האבות אברהם ויצחק לורעם אחריהם פן כשיתגדלו ויתחנכו על ברכי הענין האלקי ויהיו מורגלים בו שוב לא יהי' הדבר גורם להם התפעלות ורגש הנפש כ"כ, עד שתשוב אצלם כל עבודתם כמצות אנשים מלומדה. לזה עשו פועל דמיוני בבארות מים חיים הנובעים תמיד מחדש, וכך יהי' בית האלקים לישראל שירגישו בו בכל עת חיים חדשים לבקרים, ותהי' חביבה בעיניהם כל שעה ושעה כשעה ראשונה. קיצור הדברים ששני הענינים נכללו בחפירת הבארות, סילוק המסך המבדיל עד שיכול הרוואה לראות בעיניו את הענין האלקי ואז ממילא יתלהבו לבו לעבודתו, ועוד זאת שיהי' בכל עת כאילו היום ניתן וחביבה כל שעה ושעה כשעה ראשונה:

10

20

30

40

והנה במד"ר (במדבר פ' א' ס"ב) בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים והיו כולם עשויים דגלים דגלים, כשראו אותם ישראל אמרו הלואי כן אנו נעשה דגלים כמותן וכו'. וכבר פירשנו דענין הדגלים כמו בגשמיות שידע התועה מן המחנה לשוב אל מחנהו בנקל ע"י שרואה סימן דגלו, כן ברוחניות שצורת אדם המעלה להיות דבוק בהש"י, אך צרכי גופו הם המונעין את האדם מן

הדביקות ע"י טרדות מטרדות שונות שע"ז נאמר (תהלים קי"ט) תעיתי כשה אובד בקש עבדך, ולזה באים הדגלים לפועל דמיוני שהענין האלקי יהי' עומד תמיד לפני עיניהם כדמיון דגל המחנה ושבאמצעותו בנקל יהי' לו לשוב לדביקותו אל המקום אשר הי' שם אהלו בראשונה, והיינו שראו את מלאכי השרת עשויים דגלים דגלים, היינו שצורת המלאך להיות תמיד דבוק בה' באין מפריע כל אחד בשרשו איש על מחנהו ואיש על דגלו, כן התאוו ישראל שיהי' תמיד מאיר נגד עיניהם הענין האלקי לשוב לדביקותו:

4

ולפי"ז יובנו דברי המדרש הנ"ל, דר' יהודה אמר ארבע כנגד כן נעשו בניו ד' דגלים במדבר, וס"ל דענין הבארות הוא לסלק את המסך המבדיל ויהי' הענין האלקי מאיר לנגד עיניהם, וע"כ כנגד זה נעשו הדגלים במדבר להיות הענין האלקי מאיר לנגד עיניהם, עד שאפי' נעשה אהל לשעתו, יהי' ביכולת האיש לשוב אל המקום אשר הי' שם אהלו בתחילה, באשר הענין האלקי הי' עומד לנגד עיניו כמו הדגל לפני המחנה, ורבנן אמרי כנגד חמשה ספרי תורה, דס"ל שענין הבארות הוא שתהי' העבודה תמיד בהתחדשות ובחיות וחביבה כל שעה ושעה כשעה ראשונה, וזהו ע"י התורה שאנו מברכין נותן התורה שהוא לשון הוה והגיד כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה הטעם מפני שבכל עת יש בה חיות חדשה ונתינה חדשה, ע"כ, וכמו שאמרו ז"ל עירובין (נ"ד:) בפסוק דדי' ירווך בכל עת מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב אף דברי התורה וכו', וזה גורם להתחדשות החיות שאינו נעשה אצלו כדיוטגמא ישנה וממילא חביבה כל שעה ושעה כשעה ראשונה, וזה בישראל מפאת זכות האבות, ולזה חפרו הבארות כנ"ל:

נח טרעג

במד"ר (פ' ס"ד) כמה בארות חפר אבינו יצחק בבאר שבע, ר' יהודה אומר ארבע כנגד כן נעשו בניו ארבעה דגלים במדבר, ורבנן אמרו חמש כנגד חמשה ספרי תורה. נראה לפרש דהנה בענין חפירת הבארות הגיד כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה עפ"י דברי חובת הלבבות בפסוק מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה, שכמו מים עמוקים שיש במציאות בבטן הארץ מכבר ואין חסר רק לסלק את מעבה האדמה שע"ג המים, כן העצה בלב איש היא במציאות ואין חסר רק לסלק את מכסה הלב, ולזה הענין עשו האבות פועל דמיוני בחפירת הבארות עכ"ד. והיינו שבאמת הי' צריך כל איש להלהיב את לבו להש"י וכמ"ש (הושע ג') ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים, אלא שיש מכסה בפני עיני לבו והוא גשמיות העולם שהיא כמו מסך מבדיל המאפיל מלראות את הענין האלקי בעיניו, והאבות נזכרות הועילו לבניהם אחריהם שיהי' ככחם לדחות מעליהם את המסך המבדיל הזה עד שיראו את הענין האלקי בעיניהם, ולפועל דמיוני חפרו

10

20

30

40

ויתן לך האלקים. ברש"י יתן ויחזור ויתן. ויש להבין היד ה' תקצר ליתן בפעם אחת שתהי' בו ברכה שלא יצטרך עוד, ובאיוב אמרו ז"ל (ב"ר פ' ל"ט) דכתיב ב"י מעשה ידיו ברכת שלא נטל אדם פרוטה מאיוב ונצטרך ליטול ממנו פעם שני'. ונראה לפרש עפ"י דברי הרמב"ם (פ"ג דאבות משנה ט"ו) והכל לפי רוב המעשה, לא לפי גודל אלא לפי רוב, למשל אינו דומה מי שיתן למי שראוי אלף זהובים בפעם אחת למי שהתנדב אלף זהובים באלף פעמים שזה כפל מדת התנדבות אלף פעמים, עיי"ש. ויש לומר עוד בטעמו של דבר עפ"י מה שהגיד כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה ענין מתנת עניים שהעני יש לו מעלה שהוא מדוכא וכתוב אני את דכא, ובאמצעות מתנות עניים הוא מתחבר לעני וקונה ושואב ממנו מעלה זו, עכת"ד הצריך לענינו, והיינו שמתנת עניים איננה רק להשלמת חוסר העני, דאי הכי בודאי מי שנותן אלף פעמים בפעם אחת הוא משלים ביותר, אלא שהכוונה היא שבאמצעות המתנות יתחבר לעני, וזהו יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב, כי הכוונה היא החיבור, ולפי"ז מובן שע"י שנתן לעני אלף זהובים בפעם אחת לא התחבר אליו אלא פעם אחת והנותן אלף פעמים הרי זה התמדת החיבור יותר:

והנה במדרש ויתן לך האלקים יתן לך אלהותא, הפ"י עם הברכה יתן נמי אור אלקי, וא"כ באמצעות הברכה יש לו חיבור לאלקות, ובפשיטות נמי כל מתנה היא חיבור הנותן והמקבל, וע"כ בעשו לא נאמר לשון מתנה אלא הנה משמני הארץ יהי' מושבך, והיינו שלא יהי' לעשו שום חיבור ח"ו, אבל ביעקב הכוונה היא החיבור ע"כ אם הי' ניתן לו בפעם אחת שמספיק לעולם הי' זה גרעון בחיבור כנ"ל, דומה למ"ש הרמב"ם בנותן לעני אלף זהובים בפעם אחת לפי פירושו הנ"ל, אלא יתן ויחזור ויתן, השפעה תמידית שגורמת חיבור תמיד:

ועשה לי מטעמים וגו'. נראה דהנה יצחק לא אמר אלא מטעמים, ורבקה הוסיפה לחם כמ"ש וחתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה, ויעקב הוסיף יין כמ"ש ויבא לו יין וישת, ואח"כ כתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ונראה דהנה במדרש (פ' י"ט) ועשה לי מטעמים ר"א בשם ר' יוסי בר זמרא אמר שלשה דברים נאמרו בו [בעץ הדטור] טוב למאכל ויפה לעינים ומוסיף חכמה, ושלשתן נאמרו בפסוק אחד, שנאמר ותרא האשה כי טוב העץ למאכל מכאן שהוא טוב למאכל, וכי תאוו הוא לעינים מכאן שהוא יפה לעינים, להשכיל מכאן שהוא מוסיף חכמה המד"א משכיל לאיתן האורחי וכן יצחק אמר ועשה לי מטעמים וכו', ויש להבין וכי צריכין לראי' מעהדטור שנהנין מן הטעם והרי כל עצמו של שם מטעמים הוא ע"ש הטעם, ונראה דהמדרש בא לרמוז שכל עצמים של המטעמים שדרש יצחק הי' לתקן את החטא של אכילת עהדטור, והנה שלשת הדברים שנאמרו בעהדטור נראה שמקבילים לגוף ונפש ושכל, טוב למאכל הוא בגוף שנהנה מטעם, יפה לעינים הוא בנפש שמתפעלת ממראה נאה, ומוסיף חכמה הוא בשכל, והנה יצחק לא עלה על דעתו לתקן אלא קלקול בחי' הגוף שבחטא אכילת העץ הדטור שהוא הדבר הראשון מן שלשת הדברים.

והטעם י"ל שעדיין היתה בחי' הרע שבעולם בתוקפה, כי עדיין החשיך עיניו מראות בסיבת עשו שהי' מתגאה ומתנשא לדכא את יעקב תחת רגליו כבמדרש ועשו אחיו בא מצידו מזויין לצייד נפשו כמד"א ואשר לא צדה, ואף שעדיין לא ידע שלקה את הברכות מ"מ היתה השנאה בעצם שהרע שונא לטוב, אבל יצחק לא הרגיש שעשו הוא הסיבה לזה, ומ"מ באשר הרגיש כי הכחות הרעים מתפשטים ומתגברים בעולט לא הרהיב עוז בנפשו אלא לתקן את הדבר הראשון לבד שהוא בחינת הגוף, אך רבקה שידעה בנבואה שיעקב יטול את הברכות ועשו יךד פלאים חכמת נשים בנתה ביתה והוסיפה את הלחם והוא תיקון בחי' השכל, כאמרם ז"ל (ברכות מ.) אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן, ויעקב כשראה שמעשיו מצליחים בפועל שאכל מה שהביא לו והרגיש תיקון מן הלחם ומן המטעמים, הוסיף להביא גם יין לתקן גם את בחינת העינים, שיין מתיחס לעומתן כמ"ש (בראשית מ"ט) חכלילי עינים מיין, והוא מעורר נמי הטבת כחות הנפש כמ"ש (משלי ל"א) ויין למרי נפש, ע"כ הי' בסעודה זו תיקון לכל שלשת הדברים שנאמרו בעץ הדטור:

ובזה יש להבין נמי הענין דוירח את ריח בגדיו ויברכהו, כי לעולם צריך התיקון להתחיל מדבר שלא נפגם עוד, והנה בס' בני יששכר שכל ארבעת החושים נפגמו באכילת עהדטור חוץ מחוש הריח שלא נזכר שם וע"כ חוש הריח לא נפגם והוא דבר שהנשמה נהנה ממנו, ע"כ יצחק שהרגיש שיעלה בידו התיקון הקדים להתחיל מבחי' הריח שלא נפגם:

ומכאן לימוד לאדם הבא לתקן א"ע העצה להתחיל בבחינה שלא נפגעה והיא התורה, היינו להטמין את עצמו ואת כל רעיונותיו בתורה, עפ"מ שהגיד כ"ק הרבי ר"ב זצלה"ה מפרשיסחא שהכל נפגם בחורבן הבית חוץ מן התורה, וזהו תורת ה' תמימה שהיא לעולם תמימה בלי פגם, ובענייתן אמרנו שגם שבת שא"צ קידוש ב"ד ואין בו תפיסת יד אדם אלא מאליו הוא קדוש נמי לא נפגם, וזה שאמרו ז"ל (תענית כ"ט), כשחרב בהמ"ק מוצ"ש הי', ורמזו בזה ששבת לא נפגם בחורבן בהמ"ק, ובוזה יש לפרש מושבות דכתב רחמנא בשבת שבת היא לה בכל מושבותיכם, היינו בכל מושבות ישראל, יהי' איך שיהי' אפי' בגלות שבת הוא לה בכל מקום:

והנה יעקאע"ה אחר שנטל על שכמו לילך לבית לבן לתקן שם מה שנצרך לתקן, והי' מתירא שלא יכשל שם בע"ז וג"ע ושפ"ד ח"ו כבמדרש (פ' ויצא), היתה עצתו להטמין את עצמו בבית עבר י"ד שנים, גם בלילה לא שכב לבו אלא הי' עוסק בתורה, כי אז שבת לא ניתנה עדיין, ואף שהאבות שמרו שבת מעצמן מ"מ שוב היתה בה תפיסת יד אדם והי' נמי יכול לשלוט בו פגם ח"ו, ע"כ היתה עצתו רק להטמין א"ע בתורה והיא שעמדה לו, וזה נשאר גם לדורות, ומה גם בשבת, ושבת יעשה כולו תורה: